

OSNOVNA NAČELA OPŠTEG UPRAVNOG POSTUPKA

Doc. dr Zorica Drljača, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i obezbjeđivanje kvaliteta BiH

UDK 35.077.3

Sažetak: U ovom radu vršena je analiza osnovnih načela upravnog postupka koja su obavezna za sve organe uprave i druge učesnike upravnog postupka prilikom odlučivanja u određenim upravnim stvarima. U upravnom postupku dolazi do izražaja izvršna funkcija organa uprave koja se prije svega sastoji u primjenjivanju zakona, drugih propisa i opštih akata na konkretnu životnu situaciju. Upravni postupak se završava upravnim aktom kojim se nekom licu priznaju određena prava, nameću izvjesne obaveze, ili se samo konstatuje određena pravna situacija.

Ključne riječi: organi uprave, opšti upravni postupak, opšta načela upravnog postupka...

1. POJAM UPRAVNOG POSTUPKA

Upravni postupak čini skup proceduralnih pravnih pravila koja se primjenjuju kod odlučivanja u upravnim stvarima. U užem pravnom značenju upravni postupak se određuje kao precizno utvrđen niz pravnih radnji, podvrgnutih posebnom pravnom režimu, koje preduzimaju organi državne uprave u neposrednom izvršavanju zakona ili podzakonskih akata na pojedinačne pravne situacije i to sa pozicije vršenja državne vlasti.¹⁰³ Opšti cilj upravnog postupka je primjena normi objektivnog prava kako bi se zaštitio odgovarajući javni interes, i kako bi građani i organizacije zaštitili svoja prava i pravne interese. Predmet upravnog postupka je odlučivanje o pravu, obavezi ili pravnom interesu pojedinog lica-rješavanjem određene upravne stvari. Kod samog određivanja „upravne stvari“ većina teoretičara upravnog prava, upravnu stvar određuje kao pojedinačnu stvar u kojoj iz pravnih propisa proizilazi potreba da se ponašanje subjekata na autoritativan način uredi primarnom dispozicijom¹⁰⁴.

Druga grupa pravnih teoretičara „upravnu stvar“ tretira, po pravilu, kao pojedinačnu, nespornu pravnu stvar o kojoj je povodom podnijetog zahtjeva za odgovarajućom pravnom zaštitom od strane nadležnog organa autoritativno i definitivno odlučeno.¹⁰⁵

Potreba da se pojedine djelatnosti države podvrgnu načelu zakonitosti (vladavini prava), došla je do izražaja i u sferi upravnog postupanja kroz formalnopravno regulisanje tog postupka. Na taj način je u vršenju upravnog rada osigurano jedoobrazno postupanje njegovih vršilaca prema svima onima na koje je taj rad upućen.

Osnovna karakteristika upravnog postupka je da se u njemu kao obavezni učesnici pojavljuju na jednoj strani organ uprave ili neki drugi nosilac upravnopravnih ovlaštenja, a na drugoj strani, stranka. Organ uprave kao vršilac upravnog rada, štiti javni interes i istupa sa priznatom autoritetom, odnosno sa pravom da stranku na određeno ponašanje čak i prinudi, s obzirom da u ovom odnosu nema ravnopravnosti stranaka.

2. REGULISANJE PRAVA OPŠTEG UPRAVNOG POSTUPKA U BOSNI I HERCEGOVINI

U Bosni i Hercegovini upravno - procesno pravo,¹⁰⁶ odnosno pravo opšteg upravnog postupka, s obzirom na složenost državne zajednice, nije jedinstveno pravo, već se upravnoprocesne norme koje čine ta prava pojavljuju kao zasebni podsistemi unutar više sistema upravnog prava koji pripadaju različitim nivoima regulisanja. Na centralnom nivou vlasti, norme procesnog upravnog prava čine dio sistema upravnog prava Bosne i Hercegovine i sadržane su u Zakonu o upravnom postupku.¹⁰⁷

U Republici Srpskoj, norme procesnog upravnog prava regulisane su Zakonom o opštem upravnom postupku koji važi za područje Republike Srpske.¹⁰⁸

U Federaciji Bosne i Hercegovine, norme opšteg upravnog postupka u okviru važećeg sistema upravnog prava regulisane su Zakonom o upravnom postupku¹⁰⁹ koji se primjenjuje na području Federacije.

Na području Brčko distrikta BiH, važe procesni zakoni tog distrikta, pa tako i Zakon o upravnom postupku Brčko distrikta BiH¹¹⁰

Bez obzira što u Bosni i Hercegovini ne postoji jedinstven sistem upravnog-procesnog prava, odnosno opšeg upravnog postupka, zajedničko svim sistemima da se temelje na istim načelima upravnog postupka, tako da će u ovom radu biti prikazana načela upravnog postupka na generalan način, sa osvrtom na ZUP RS.

¹⁰⁶ Potrebno je imati u vidu da upravno - procesno pravo čine norme kojima se uređuje odvijanje toka upravnog rada, norme kojima se uređuje upravna kontrola tog rada baz obzira da li se ta kontrola preduzima po žalbi ili po vanrednim pravnim sredstvima i upravno pravne norme kojima se reguliše sudska kontrola rada što je predmet regulisanja zakona o upravnom sporu. Pored ovih normi kao sastavni dio upravno - procesnog prava čine i norme kojima se regulišu posebni upravni postupci, kao što je npr. Poreski postupak, carinski postupak, određeni postupci u oblasti unutrašnjih poslova i sl. Predmet ovog rada su načela upravnog postupka, kao dio normi upravnog - procesnog prava koji uređuje tok upravnog rada.

¹⁰⁷ Zakon o upravnom postupku objavljen u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 29/02, a izmjene i dopune Zakona u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine broj 12/04, 88/07.

¹⁰⁸ Zakon o opštem upravnom postupku, objavljen u „Službenom glasniku republike Srpske“, broj 13/02.

¹⁰⁹ Zakon objavljen u „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 2/98, a izmjene i dopune tog zakona objavljene su u „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 48/99.

¹¹⁰ Zakon objavljen u „Službenom glasniku Brčko distrikta BiH“ broj 8/02.

¹⁰³ Doc. dr Mirjana O. Rađenović, Pravo opšteg upravnog postupka, Banja Luka, 2004, str. 21.

¹⁰⁴ Dragan Milkov, Upravno pravo II, upravna djelatnost, Novi Sad, 1997, god., str. 19.

¹⁰⁵ Zoran Tomić, Upravno pravo-sistem, Beograd, 2002, str. 64, 129 i 139.

3. ZNAČAJ OPŠTIH NAČELA UPRAVNOG POSTUPKA

Osnovna načela opšteg upravnog postupka su opšta pravila na kojima se zasniva cjelokupni upravni postupak. Sva ostala pravila upravnog postupka su samo bliža i detaljnija razrada osnovnih načela. Osnovna načela ovog procesnog prava su usmjerena ka realizaciji dva osnovna cilja upravne funkcije koji se mogu odrediti kao ostvarivanje prava i pravnih interesa građana i organizacija i zaštita javnog interesa. Prema osnovnim načelima upravnog postupka dužni su da postupaju državni organi, kad u upravnim stvarima, neposredno primjenjujući propise, rješavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima pojedinaca, pravnog lica ili druge stranke, kao i kad obavljanja druge poslove utvrđene zakonom. Pored obaveza državnih organa, po načelima upravnog postupka dužni su da postupaju i organi grada i opštine kada na osnovu zakona obavljaju poslove državne uprave, kao i preduzeća, ustanove i druge organizacije, kad u vršenju javnih ovlaštenja, koja su im povjerena zakonom odlučuju o pravima, obavezama i opštem interesu.¹¹¹

Pravni značaj osnovnih načela upravnog postupka je u tome, što organi koji su ovlašteni za propisivanje odredaba posebnog upravnog postupka moraju da vode računa pri tom propisivanju o ovim osnovnim načelima i od njih mogu odstupati samo ukoliko je to neophodno i ukoliko sam Zakon o upravnim postupku to dopušta. Dalji značaj ovih osnovnih načela je u tome, što ukoliko i postoje odredbe posebnog upravnog postupka one se moraju tumačiti kao izuzeci od opšteg upravnog postupka, i ukoliko te odredbe nisu dovoljno jasne, one se moraju tumačiti u skladu sa osnovnim načelima opšteg upravnog postupka. Pored toga, pravni značaj ovih osnovnih načela izražava se i u obavezi organa koji primjenjuju Zakon o opštem upravnim postupku i rješavaju u upravnim stvarima, da pri primjeni materijalnopravni propisa moraju da vode računa o navedenim osnovnim načelima.

4. OPŠTA NAČELA UPRAVNOG POSTUPKA

Upravni postupak se temelji na dvanaest načela koja jednako moraju poštovati svi učesnici u postupku. Ta osnovna načela su:

1. načelo zakonitosti;
2. načelo zaštite prava stranaka i zaštite javnog interesa;
3. načelo istine;
4. načelo saslušanja stranake;
5. načelo slobodne ocjene dokaza;
6. načelo samostalnosti u rješavanju;
7. načelo dvostepenosti rješavanja – pravo na žalbu;
8. načelo konačnosti i pravosnažnosti rješenja;
9. načelo ekonomičnosti postupaka;
10. načelo pružanja pomoći neukoj stranci;
11. načelo upotrebe jezika i pisma;
12. načelo efikasnosti.

¹¹¹ Pogledati član 1 Zakona o opštem upravnim postupku Republike Srpske, član 1 Zakona o upravnim postupku Federacije Bosne i Hercegovine i član 1 Zakona o upravnim postupku Bosne i Hercegovine.

4.1. Načelo zakonitosti

Načelo zakonitosti je osnovno i najvažnije načelo pravnog sistema i kao takvo važi i za upravni postupak s obzirom da se ovo načelo najpotpunije i ostvaruje kroz pravne postupke. Njegova bit i, cilj, je osiguranje vladavine prava koja je osnovna pretpostavka za pravnu sigurnost i stabilnost pravnog poretka. Prema ovom načelu organi i organizacije koje postupaju u upravnim stvarima na koje se primjenjuju odredbe Zakona o opštem upravnim postupku, dužni su da se prije svega pridržavaju svih onih materijalnopravnih propisa koje primjenjuju pri rješavanju konkretne upravne stvari. Isto tako, jednako važno zbog pravne sigurnosti je i obaveza državnih organa da se pridržavaju odredaba Zakona o opštem upravnim postupku kojim se propisuje nadležnost organa za vođenje postupaka, sprovođenje postupaka, donošenje rješenja, rješavanje po žalbi, rješavanje o vanrednim pravnim sredstvima, i td. U slučaju povrede ovog načela, stranke i druga ovlaštena lica imaju pravo korištenja pravnih lijekova: žalbe u upravnim postupku, vanrednih pravnih lijekova i tužbe u upravnim sporu.

4.2. Načelo zaštite prava stranke i zaštite javnog interesa

Ovo načelo obavezuje organe da pri vođenju upravnog postupka vode računa o tome, da prava građana i javni interesi ne budu oštećeni. Prema tome, pri vođenju postupka, kao i pri donošenju rješenja, organi i organizacije su dužni da građanima i drugim strankama omogućе da što lakše zaštite i ostvare svoja prava, vodeći pri tom računa da ostvarivanje njihovih prava ne bude u suprotnosti sa javnim interesom¹¹² i na štetu drugih lica. Organ ocjenjuje javni interes u okviru zakona i drugih propisa. Primjena ovog načela, u slučajevima, kada se na osnovu nekog materijalnog propisa građanima ili drugim licima treba utvrditi neka obaveza, organ koji vodi postupak dužan je prema njima primijeniti one mjere predviđene propisima koje su za njih povoljnije, a kojima se postiže i cilj propisa. To vrijedi u svakoj fazi postupka i za svaku radnju u postupku, a naročito kada se provodi izvršenje rješenja i kada postoji mogućnost da se ono provede na više načina i primjenom raznih sredstava.¹¹³

4.3. Načelo istine

Ovo načelo obavezuje organ koji vodi upravni postupak da u postupku mora prije donošenja rješenja utvrditi pravo stanje stvari, odnosno, mora utvrditi sve činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja. Prema tome, organ koji vodi postupak dužan je da objektivno utvrdi da li postoje činjenice i okolnosti koje su prema materijalnim propisima od značaja za priznanje prava, odnosno za određivanje obaveza građanima i organizacijama, kao strankama u upravnim postupku. Ovo

¹¹² Javni interes je takva društvena vrijednost koju država smatra naročito važnom, pa nastoji da je na svaki način zaštiti. U tom smislu javni interes je "maksimalni domet" zaštite i privatnih interesa jer sama zaštita privatnih interesa daje garanciju da će biti zaštićen i javni interes. Opširnije: Zoran Tomić, citirano, strana 274.

¹¹³ Opširnije o ovom načelu, Pero, Krnjić, Komentar Zakona o upravnim postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2005, godine, str. 28. I 29.

načelo je izuzetno važno u upravnom postupku, jer je utvrđivanje „pravog stanja stvari“ bitan uslov za ostvarenje načela zakonitosti i donošenje zakonitog rješenja. Nepotpuno ili pogrešno utvrđeno činjenično stanje ili izvođenje pogrešnog zaključka o činjeničnom stanju, može bitno uticati na zakonitost rješenja. U takvom slučaju povodom žalbe stranke, rješenje može biti poništeno, ukinuto ili izmijenjeno od strane drugostepenog organa.¹¹⁴

4.4. Načelo saslušanja stranke

Ovo načelo nalaže da organ koji vodi postupak prije donošenja rješenja obavezno pruži mogućnost da se stranka izjasni o činjenicama i okolnostima koje su od važnosti za donošenje rješenja. Ovo načelo stoji u neposrednoj vezi sa načelom materijalne istine. Izuzeci od ovog načela mogu se samo zakonom propisati pod uslovom da se stanje stvari može utvrditi na osnovu službenih podataka s kojima organ raspolaze, ili ako je stranka uz svoj zahtjev podnijela dokaze na osnovu kojih se može utvrditi pravo stanje stvari (na primjer, u slučajevimaskraćenog ispitnog postupka). O primjeni ovog načela dužno je da brine službeno lice koje vodi upravni postupak. Povreda ovog načela može biti razlog za izjavljivanje žalbe.

4.5. Načelo ocjene dokaza

Ovo načelo daje ovlaštenje službenom licu koje vodi postupak ili vrši pojedine upravne radnje u postupku da po svom uvjerenju, a na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata provedenog postupka odluči koje će činjenice uzeti kao dokazane. Pri svemu tom, i pored toga što organ prilikom ocjene dokaza ima slobodu u pogledu utvrđivanja činjenica, on mora voditi računa o tome da ne može proizvoljno postupati. Pravilno provođenje ovog načela značajno je za ostvarivanje prava materijalne istine. Organ koji vodi postupak dužan je u obrazloženju svog rješenja kojim rješava upravnu stvar, navesti i razloge koji su bili odlučni pri ocjeni pojedinih dokaza, kao i razloge zbog kojih nije uvažen neki od zahtjeva ili prijedloga stranke, odnosno, razloge zbog kojih nisu prihvaćeni određeni dokazi.

4.6. Načelo samostalnosti u rješavanju

Ovo načelo ovlašćuje organ da vodi upravni postupak i donosi rješenje samostalno u okviru zakonskih ovlaštenja. Ovo načelo znači to, da ovlašteno službeno lice organa nadležnog za vođenje postupka samostalno utvrđuje činjenice i okolnosti i na podlozi utvrđenih činjenica i okolnosti primjenjuje pravne propise na konkretan slučaj, pridržavajući se pri tom svih važećih pravnih propisa, instrukcija nadležnog starješine u okviru propisa, i pravila za vršenje službe. Prema ovom načelu nedopustivo je uplitanje sa strane na vođenje upravnog postupka i rješavanje upravne stvari. Samo drugostepeni organ u upravnom postupku ima pravo na određena nadzorna postupanja prema prvostepenom organu.

4.7. Načelo dvostepenosti - pravo žalbe

Ovo načelo znači da protiv prvostepenog rješenja stranka ima pravo žalbe samo jednom, neposredno višem organu. Prema tome, Zakon o upravnom postupku ne predviđa mogućnost da se protiv rješenja donijetog u drugom stepenu po žalbi može da izjavi žalba odnosno neko drugo redovno pravno sredstvo višem organu od organa koji je rješavao u drugom stepenu. Samo zakonom se može propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena. Međutim, prema Zakonu o opštem upravnom postupku žalba se ne može izjaviti ni protiv drugostepenog rješenja organa uprave. Pravo na žalbu je veoma važno procesno pravo stranke. To je jedini pravni lijek kojim stranka ima mogućnost da osporava zakonitost prvostepenog rješenja, Stranka ima pravo žalbe i kada prvostepeni organ nije u roku donio rješenje po zahtjevu stranke, odnosno kada nastupi tzv. čutanje administracije. Stranka izjavljuje žalbu kada je nezadovoljna prvostepenim rješenjem, jer smatra da su joj povrijeđena neka prava, npr. nije dobila dozvolu za rad ili dozvolu za gradnju nekog objekta. Samo izjavljivanje žalbe ne znači da je prvostepenim rješenjem i učinjena neka greška. Pravo na žalbu se uvijek odnosi na prvostepeno rješenje. Sa drugostepenim rješenjem okončava se upravni postupak, odnosno, radi se o konačnom rješenju, i protiv takvog rješenja može se voditi upravni spor.

4.8. Načelo konačnosti i pravosnažnosti rješenja

Konačnost rješenja u upravnom postupku znači da je upravni postupak završen u rješavanju određene upravne stvari i da protiv tog rješenja nije dozvoljena žalba. Takvo pravno stanje nastaje onda kada je završena sva redovna procedura, doneseno rješenje i dostavljeno stranci, odnosno potpuno je okončano rješavanje upravne stvari i protiv tog rješenja se ne može izjaviti žalba, bilo zbog toga što žalba nije dopuštena ili što žalba nije u roku izjavljena, ili je okončan žalbeni postupak donošenjem drugostepenog rješenja. *Prvostepeno rješenje* postaje konačno danom dostavljanja rješenja stranci ako žalba nije dopuštena, ili istekom roka za žalbu ako žalba nije izjavljena, a inače je dopuštena. *Drugostepeno rješenje* postaje konačno danom dostavljanja rješenja stranci ako žalba nije dopuštena, ili istekom roka za žalbu ako žalba nije izjavljena, a inače je dopuštena.

Pod pravosnažnim rješenjem podrazumjeva se rješenje protiv koga se ne može izjaviti žalba, ni pokrenuti upravni spor, odnosno rješenje protiv koga je bez uspjeha bila izjavljena žalba, odnosno tužba sudu. Pravosnažno rješenje kojim je neko lice steklo određena prava može se poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima koji su zakonom predviđeni. Iz ovakve postavke proizilazi da pravosnažnost rješenja u suštini znači njegovu nepromjenjivost. Ovakvo shvaćeno načelo pravosnažnosti ima za cilj da zaštiti prava građana i organizacija, konstituisana riješenjem protiv koga nisu u propisanom roku upotrebljena određena pravna sredstva, odnosno konstituisana onim riješenjem protiv koga su bez uspjeha upotrebljena pravna sredstva. Razlikuje se *formalna* i *materijalna pravosnažnost*. *Formalna pravosnažnost* znači da stranka nema više mogućnosti da protiv pravosnažnog riješenja upotrijebi zakonom predviđena sredstva, odnosno da je stranka sva dopuštena redovna pravna sredstva bez uspi-

¹¹⁴ Pogledati član 239 i 240 Zakona o upravnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine.

jeha upotrijebila. Formalna pravnosnažnost vezuje stranku. *Materijalna pravnosnažnost* vezuje organ koji je donio rješenje. Organ ne može da poništava, ukida i mijenja rješenje koje je donio a koje je steklo formalnu pravnosnažnost. Treba istaći i to, da formalnu pravnosnažnost mogu da steknu samo ona rješenja kojima je stranka stekla neka prava, što znači da negativna rješenja (tj. rješenja kojima se zahtjev stranke odbija) ne mogu da steknu materijalnu pravnosnažnost.

4.9. Načelo ekonomičnosti postupka

Ovo načelo obavezuje organ koji vodi postupak da taj postupak vodi brzo i sa što manje troškova i gubitaka vremena za stranku i druga lica koja učestvuju u postupku. Načelo ekonomičnosti postupka ne smije ići na uštrb načela materijalne istine i načela zakonitosti. Prema tome, organ je dužan da nastoji da vodeći računa o načelu ekonomičnosti, pribavi sve što je potrebno za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja i za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja. Zakon o upravnom postupku osigurava načelo ekonomičnosti postupka, npr. vođenjem skraćenog ispitnog postupka, korištenjem pravne pomoći, pribavljanjem dokaza po službenoj dužnosti, spajanjem više upravnih stvari u jedan postupak, propisivanjem rokova za donošenje rješenja i još nekim radnjama.

4.10. Načelo pružanja pomoći stranci

Ovo načelo znači obavezu organa koji vodi postupak da se stara u toku postupaka da neznanje i neukost stranke i drugih lica koji učestvuju u postupku ne bude na štetu prava koja im po zakonu pripadaju. Prema tome, službeno lice koje vodi postupak dužno je da po potrebi upozorava stranku na njena prava, da ukazuje na pravne posljedice njene radnje i propuštanja u postupku, i da pouči stranku i o njenim pravima koja proističu iz materijalno-pravnih propisa. Službeno lice koje vodi postupak dužno je da po svom uvjerenju ocjenjuje koja je stranka neuka u smislu ovog načela.

4.11. Načelo upotrebe jezika i pisma u postupku

Prema ovom načelu upravni postupak u Republici Srpskoj vodi se na jednom od jezika konstitutivnih naroda u skladu sa Ustavom i Zakonom.¹¹⁵ Pripadnicima drugih konstitutivnih naroda u BiH kao strankama ili drugim učesnicima u postupku pripada pravo da se služe svojim jezikom.

S obzirom na činjenicu da u postupku mogu da učestvuju i strani državljani, Zakonom je predviđeno da organ ima obavezu da omogućiti da stranka i drugim učesnicima u postupku koji ne poznaju službeni jezik prizna pravo da tok postupka prate preko prevodioca i na svom jeziku, kao i da im pozive i druga pismena organ dostavlja na njihovom jeziku i pismu.

4.12. Načelo efikasnosti

Prema ovom načelu, organi kod rješavanja u upravnim stvarima dužni su da obezbijede uspješno i kvalitetno ostvarivanje i zaštitu prava i pravnih interesa fizičkih lica

ili drugih stranaka. Cilj i smisao ovog načela je dobra organizacija rada u organu uprave na rješavanju upravnih predmeta koja omogućava strankama „brzo, potpuno i kvalitetno rješavanje zahtjeva za ostvarivanje određenih prava. Međutim, treba imati u vidu da ovo načelo uvijek podrazumjeva primjenu procesnih instituta Zakona o upravnom postupku, kao npr. da se određene činjenice što je moguće više utvrđuju po službenoj dužnosti od strane organa, ali da primjena ovog načela nesmije nikada dovesti u pitanje pravilnost i potpunost utvrđivanja činjeničnog stanja. U funkciji ovog načela treba posmatrati odredbe Zakona o upravnom postupku kojima se omogućava propisivanje roka za otklanjanje formalnih nedostataka, određivanje roka za izdavanje uvjerenja, određivanje roka za donošenje rješenja po žalbi i sl.

Zaključak

Potrebno da se pojedine djelatnosti države podvrgnu načelu zakonitosti, došla je do izražaja i u sferi upravnog postupka kroz formalnopravno regulisanje tog postupka. Na taj način je u vršenju upravnog rada osigurano jedoobrazno postupanje njegovih vršilaca prema svima onima na koje je taj rad upućen. Osnovna karakteristika upravnog postupka je da se u njemu kao obavezni učesnici pojavljuju na jednoj strani organ uprave ili neki drugi nosilac upravnopravnih ovlaštenja, a na drugoj strani, stranka. Organ uprave kao vršilac upravnog rada, štiti javni interes i istupa sa priznatim autoritetom, odnosno sa pravom da stranku na određeno ponašanje čak i prinudi. U ovom odnosu nema načela ravnopravnosti stranaka. U Bosni i Hercegovini nema jeinstvenog upravn-procesnog prava sobzirom na ustavno uređenje, no bez obzira na to, svi zakoni koji reglišu upravni postupak temelje se na istim načelima koja su opšta pravila za cjelokupan postupak i koja važe za sve učesnike postupka.

Literatura:

1. Krnjić, Pero, Komentar zakona o opštem upravnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2005.
2. Milkov, Dragan, Upravno pravo II, upravna djelatnost, Novi Sad, 1997.
3. Tomić, Zoran, Upravno pravo-sistem, Beograd, 2002.
4. Rađenović, Mirjana, Pravo opšteg upravnog postupka, Banja Luka, 2004.
5. Zakon o upravnom postupku „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 29/02, 12/04 i 88/07.
6. Zakon o opštem upravnom postupku „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 12/04 i 88/07.
7. Zakon o upravnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 2/98 i 48/99.

¹¹⁵Pogledati član 16 Zakona o opštem upravnom postupku Republike Srpske.